

Türkiye Lepidoptera faunası için iki yeni tür:
Calostigia corydalaria (Graeser, 1888)
(Lepidoptera: Geometridae);
Catocala sponsa (Linnaeus, 1767)
(Lepidoptera: Noctuidae)

Zühal (GÖBEKÇİOĞLU) OKYAR*

Nihat AKTAÇ*

Summary

Two new records for the fauna of Turkish Lepidoptera: *Calostigia corydalaria* (Graeser, 1888) (Lepidoptera: Geometridae); *Catocala sponsa* (Linnaeus, 1767) (Lepidoptera: Noctuidae)

This study was conducted in 1992-1994. Here, we present two new records (*Calostigia corydalaria* (Graeser, 1888) and *Catocala sponsa* (Linnaeus, 1767) for Turkish Lepidoptera fauna. Important diagnostic characters of each species are given, male and female genitalia are figured.

Key words: Lepidoptera, Geometridae, Noctuidae, Turkey, new records

Anahtar sözcükler: Lepidoptera, Geometridae, Noctuidae, Türkiye, yeni kayıtlar

Giriş

Türkiye Lepidoptera faunasının tespiti çalışmaları 1840'lı yıllarda 1845'de Zeller ile başlamıştır, günümüzde de sürdürülmektedir. Bu çalışmalarla özellikle iki büyük familya olan Noctuidae ve Geometridae türlerinin Türkiye'deki sayıları hakkında bir fikir edinmek mümkün olmuştur.

* Trakya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü, 22030 Edirne

Alınış (Received): 23.08.1996

Zeller (1847), Lederer (1865), Staudinger (1881), Mathew (1881), Rebel (1903, 1905, 1913), Graves (1925, 1926), Wagner (1929, 1930, 1931a, 1931b, 1932, 1933), Wherli (1932, 1934), Zukowsky (1937, 1938, 1941), Schwingenschuss (1938), De Lattin (1944, 1950, 1951), Kansu (1963a, 1963b, 1963c, 1963d, 1966), Wiltshire (1964), Tuatay ve ark. (1972), Güney ve Şengün (1972), Mol (1973), Koçak (1977, 1990), Koçak ve Seven (1991) ve Okyar-Göbekçioğlu (1995)'nin kayıtlarına göre Türkiye'den saptanan toplam 517 Geometridae türü bulunmaktadır. Hacker'in, ön asya ülkelerinin Noctuidae faunasını tesbit etmek amacıyla, faunistik çalışmaların başlangıcından günümüze kadar mevcut literatür bilgilerine ve kendi verilerine dayanarak hazırladığı "Die Noctuidae Vorderasiens" (1990) isimli kitabında da Türkiye'de 1031 Noctuidae türünün tesbit edilmiş olduğu belirtilmektedir. Ancak halen sürdürülen araştırmalarla bilim dünyası ve Türkiye Lepidoptera faunası için yeni türler saptanmaktadır.

Bu çalışmayla da, zengin ekolojik biyotoplara sahip olan Türkiye'nin Lepidoptera faunasının tespit çalışmalarına katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

Araştırma materyali 1992-1994 yıllarında Karadeniz ve Trakya bölgelerinden elde edilmiştir.

Araştırma materyali ışık tuzağı ile yakalanmış ve daha önceki çalışmalarda belirtilen metotlarla değerlendirilmiştir (Okyar-Göbekçioğlu, 1995). Türlerin teşhisinde Pierce, (1967, 1978) ve Seitz (1912)'den yararlanılmıştır. Saptanan türlerin toplandıkları yer, yükseklik, tarih, örnek sayısı, coğrafi dağılımı, cinsiyetleri belirtilerek, tanımları ve genital organ çizimleri verilmiştir.

Araştırma Sonuçları ve Tartışma

Geometridae-Larentiinae

Calostigia corydalaria (Graeser, 1888)

Larentia corydalaria Graeser, 1888, Berl. Ent. Ztschr., p. 411.

Materyal: Tokat-Erbaa (Küçükyayla 600 m): 16.8.1992, 2 ♀♀, 3 ♂♂.

Coğrafi dağılımı: Yugoslavya, Rusya, Japonya.

Türün tanımı: Antenler erkek'te iplik şeklinde, kısa kıllı, dişi'de iplik şeklinde, kılsız. Kanatların esas rengi koyu kahverengi. Ön ve arka kanatlarda median bant beyaz, kalın, kanatların anterior kenarından anal kenarına uzanır. Vücut dorsalde kahverengi, ventralde beyaz. Kanat açıklığı: dişi: 22-24 mm; Erkek: 20-22 mm.

Genital organ - Erkek: Valvler zayıf, uçta sivri. Costa kalın. Labidesler uçta loblu. Juxta uçta sivri. Saccus geniş, uçta küt. Uncus eğimli, uçta sivri (Şekil 1a). Aedeagus kalın, çok sayıda cornituslu, biri çok uzun (Şekil 1b).

Dişi: Ostium geniş. Ductus bursa kısa. Bursa copulatrix geniş, narin dikenli (Şekil 1c).

Noctuidae-Catocalinae

Catocala sponsa (Linnaeus, 1767)

Phalaena sponsa Linnaeus, 1767, Syst. Nat. (Edn 12): 841.

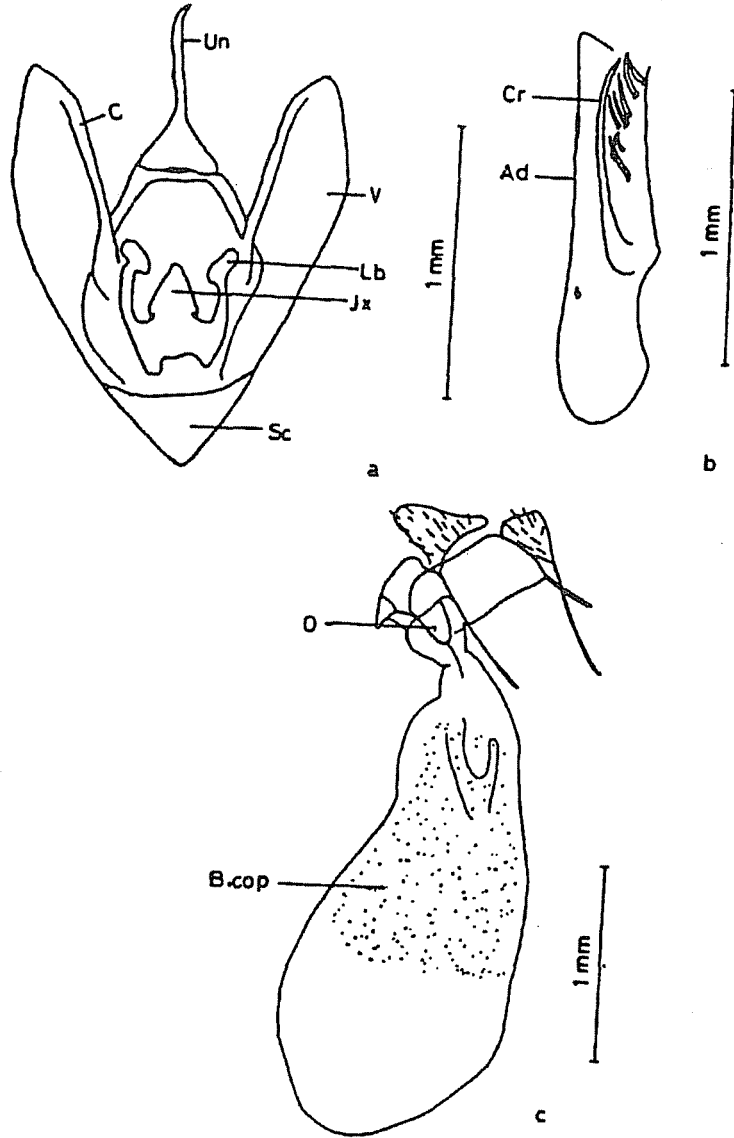
Materyal: Edirne-Trakya Üniversitesi Merkez Kampüsü (41 m): 27.9.1991, 2 ♂♂, 7.9.1994, 3 ♀♀.

Coğrafi dağılımı: İngiltere, Danimarka, İsveç, Finlandiya, Güney Urallar, Arnavutluk, Yunanistan.

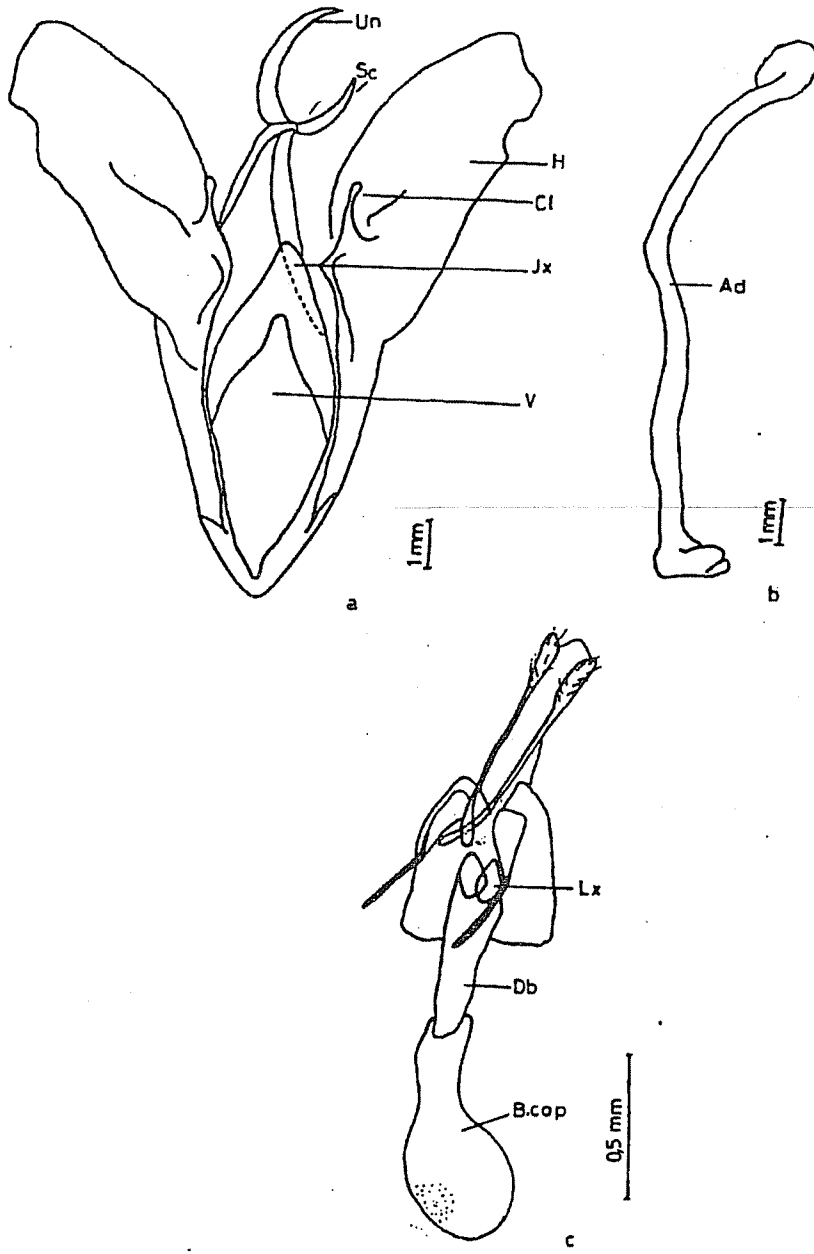
Türün tanımı: Antenler erkek ve dişi'de iplik şeklinde. Ön kanatlar alacalı kahverengi. Discoidal benek beyazımsı kahverengi. Arka kanatların esas rengi kırmızı. Kenarları kalın bordürlü. Median bant, kahverengi zigzaglı. Vücut dorsalde koyu kahverengi, ventralde açık kahverengi. Kanat açıklığı: Dişi: 64 mm; Erkek: 66 mm.

Genital organ-Erkek: Harpe geniş, uçta köşeli, üzeri narin dikenli. Clasper eğik. Uncus scaphium ile çene benzeri yapıda. Vinculum küçük, uçta yuvarlak. Juxta sivri (Şekil 2a). Aedeagus uzun, yuvarlak, ortada kuvvetlice kavisli (Şekil 2b).

Dişi: Lodix sivri ve ostiumla birleşmiş, kısa. Ductus bursa yuvarlak, uzun. Bursa copulatrix dikenli (Şekil 2c).

Şekil 1. *Calostigia corydalaria* (Graeser, 1888)'da erkek genital organ; a) valve, C: costa; Jx: juxta; Lb: labides; Sc: saccus; Un: uncus, V: valve. b) aedeagus, Ad: aedeagus; Cr: cornitus, c) dişi genital organ, B.cop: bursa copulatrix; O: ostium.

Şekil 2. *Catocala spona* (Linnaeus, 1767)'da erkek genital organ; a) harpe, H: harpe; Cl: clasper; Jx: juxta; Sc: scaphium; Un: uncus; V: vinculum, b) aedeagus, Ad: aedeagus, c) dişi genital organ, B.cop: bursa copulatrix; Db: ductus bursa; Lx: lodix.

Tartışma

1992-1994 yıllarında Karadeniz ve Trakya Bölgelerinden elde edilen materyallerin değerlendirilmesi sonucunda Geometridae familyasından *Calostigia corydalaria* (Graeser, 1888) Noctuidae familyasından ise *Catocala spona* (Linnaeus, 1767) türlerinin Türkiye Lepidoptera faunası için yeni oldukları saptanmıştır.

Calostigia corydalaria, Spuler (1910) ve Seitz (1912)'ta belirtilen tür tanımlarıyla benzerlik göstermektedir. Spuler (1910) kanat açıklığı 22-26 mm olarak vermiştir. Elimizdeki örneklerde ise kanat açıklığı 22-24 mm arasındadır. Bu farklılık türlerin coğrafi dağılımlarında rol oynayan yükseklik, ısı gibi faktörler dikkate alındığında doğaldır. Spuler (1910) *C. corydalaria* türünün Yugoslavya'da, Viidalepp (1977) ise Rusya'da geniş dağılım gösterdiğini bildirmektedir. Bu tür *Corydalis* (Medik) bitkisi ile beslenmektedir. Seçmen ve ark. (1989)'na göre kuzey ılıman bölgelerde yaygın olan bu bitki Karadeniz bölgesinde de geniş dağılım göstermektedir (Davis, 1965). Bu bakımdan *C. corydalaria* türünün Tokat yöresinde bulunması beklenebilen bir sonuçtur.

Catocala cinsine ait türler kanat desenleri bakımından birbirine oldukça benzer özellikler göstermektedirler. *C. spona*, *Catocala promissa* (Denis and Schiffermüller, 1775)'ya bu bakımdan çok benzerdir. Ancak *C. spona* arka kanatlardaki kahverengi median bantın keskin zigzaglı oluşu ile *C. promissa*'dan ayrılır. *C. promissa*'da ise median bant hafif eğimlidir. *C. spona*, *C. promissa*'ya oranla da daha büyüktür. Hacker (1989) *C. spona*'nın Balkan ülkelerinde dağılım gösterdiğini ancak bu tür ile ilgili çok az sayıda kayıt olduğunu, komşumuz olan Yunanistan'da da dağılımının sınırlı olduğunu belirtmektedir.

Sonuç olarak Avrupa ve Asya'da dağılım gösteren *Calostigia corydalaria* ve *Catocala spona* Türkiye'de de çalışmamızla saptanmış ve türlerin coğrafi dağılımları genişletilmiştir.

Özet

1992-1994 yıllarında yapılan çalışmalar sonucunda *Calostigia corydalaria* (Graeser, 1888) (Geometridae-Larentiinae) ve *Catocala spona* (Linnaeus, 1767) (Noctuidae-Catocalinae) türlerinin Türkiye Lepidoptera faunası için yeni kayıt oldukları tespit edilmiştir. Her türün önemli taksonomik karakterleri verilerek, erkek ve dişi genital organları çizilmiştir.

Literatür

- Davis, P.H., 1965. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. 1: 238, Edinburg.
- De Lattin, G., 1944. Einige bemerkenswerte Lepidopterenfunde aus der Türkei. **Z. Wie. ent. Ges.**, **29**: 74-78.
- De Lattin, G., 1950. Türkische Lepidopteren I. **İst. Üniv. Fen Fak. Mec. (Ser. B)**, **15** (4): 301-328.
- De Lattin, G., 1951. Türkische Lepidopteren-II. **İst. Üniv. Fen. Fak. Mec.**, (Ser. B) **16** (1): 45-73.
- Graves, P.P., 1925. Lepidoptera of the Constantinople. **Entomologist**, **63**: 191-194.
- Graves, P.P., 1926. Heterocera from Macedonia, Gallipoli and Central Greece. **Entomologist's Rec. J. Var.**, **38**: 152-158, 165-170.
- Güneyi, N. ve A. Şengün, 1972. 1964-1969 yıllarında Kefeliköy'de toplanmış kelebek türleri II. Gece kelebekleri. **İst. Üniv. Fen Fak. Mecm.**, **37** (1/2): 125-128.
- Hacker, H., 1989. Die Noctuidae Griechenlands. Mit einer übersicht über die fauna des Balkanraumes. **Herbipoliana**, **2**: 1-589, I-XII.
- Hacker, H., 1990. die Noctuidae Vorderasiens (Lepidoptera). **Neue Ent. Nachr.**, **27**: 707.
- Kansu, A., 1963a. Türkiye Lepidoptera faunası için ilkel liste: IV. **Bitki Koruma Bülteni**, **3** (3): 195-207.
- Kansu, A., 1963b. Türkiye Lepidoptera faunası için ilkel liste: V. **Bitki Koruma Bülteni**, **3** (3): 208-223.
- Kansu, A., 1963c. Murgul'da Tesbit Edilen Lepidoptera Türleri Üzerinde Araştırmalar. A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları No: 212, 136 s.
- Kansu, A., 1963d. Meyva ağaçlarına zarar veren bir tür *Amorphogynia necessaria* Zel. A.Ü. **Zir. Fak. 1962 Yıllığı**, 3-4, 300-310.
- Kansu, A., 1966. Türkiye Lepidoptera faunası için ilkel liste: VI. **Bitki Koruma Bülteni**, **6** (2): 73-75.
- Koçak, A. Ö., 1977. New Lepidoptera from Turkey V. **Atlanta**, **7** (2): 126-147.
- Koçak, A.Ö., 1990. A new species to the fauna of Turkey *Archiearis notha* (Hübner, 1802) (Lepidoptera: Geometridae, Archierinae). **Misc. Pap.**, **8**: 7-8.
- Koçak, A.Ö. ve S. Seven, 1991. Faunistische Notizen Über Türkisch-Thrazien Lepidopteren. **Misc. Pap.**, **10**: 4-12.
- Lederer, J., 1865. Excursion Lepidopteroloquie en Anatolie. **Ann. Soc. Ent. Belg.**, **9**: 49-81, pl. 3.
- Mathew, G.F., 1881. List of Lepidoptera observed in the neighbourhood of Gallipoli Turkey, in 1878. **Entomologist's mon. Mag.**, **18**: 10-13, 29-32, 92-100.
- Mol, T., 1973. Marmara ve Ege bölgeleri ormanlarında yaşayan Geometridae türleri üzerinde araştırmalar. **İst. Üniv. Orman Fak. Derg. (A)**, **23** (1): 128-173.
- Okyar-Göbekçioğlu, Z., 1995. Trakya Bölgesi Geometridae türlerinin taksonomik ve faunistik yönden araştırması. T.Ü. Fen bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, 177 s. (Basılmamış).
- Pierce, N.F., 1967. The genitalia of the group Noctuidae of the Lepidoptera of the British Islands. pp. 1-88, Liverpool.

- Pierce, N.F., 1978. The genitalia of the group Geometridae of the Lepidoptera of the British Islands. Oxon, England, pp. 1-84.
- Rebel, H., 1903. Studien über die Lepidopteren fauna der Balkanländer I. (Bulgarien, Ostrumelien). **Ann. naturh. Mus. Wien** **18**: 123-347.
- Rebel, H., 1905. Anhang. Verzeichnis der in der umgebung Konstantinopels gesammelten Lepidopteren. **Ann. naturh. Mus. Wien**, **20** (2/3): 218-219.
- Rebel, H., 1913. Studien Über die Lepidopteren fauna der Balkanländer-III. **Ann. naturh. Mus. Wien.**, **27**: 281-334.
- Schwingenschuss, L., 1938. Sechter beitrage zur Lepidopterenfauna Inner-Anatoliens. **Ent. Rdsch.**, **532**.
- Seçmen, Ö., Y. Gemici, G. Görk ve L. Bekat, 1989. Tohumlu Bitkiler Sistematiği. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Kitaplar Serisi No: 116.
- Seitz, A., 1912. Die Gross-Schmetterlinge des Palaearktischen Faunengebietes. Bd. 4: die spannerartigen Nachfalter-Stuttgart.
- Spuler, A., 1910. Die Schmetterlinge Europas II. Stuttgart.
- Staudinger, O., 1881. Lepidopterenfauna Kleinasien's. **Horae Soc. Ent. Ross.**, **16**: 65-135.
- Tuatay, N., A. Kalkandelen ve N. Aysev, 1972. Nebat koruma müzesi böcek kataloğu (1961-1971). T.C. Tarım Bakanlığı Zirai Mücadele ve Zirai karantine Genel Müdürlüğü Yayınları, Mesleki Kitaplar Serisi, Ankara.
- Viidalepp, A., 1977. List of Geometridae (Lepidoptera) of the USSR II. **Revue d'Entomologie de l'URSS.**, **56** (3): 564-576.
- Wagner, F., 1929. Weiterer Beitrag Lepidopteren-Fauna Inner-Anatoliens. **Mitt Münch. Ent. Ges.**, **19**: 1-28.
- Wagner, F., 1930. Zweiter (III). Beitrag zur Lepidopteren-Fauna Inner-Anatoliens. **Int. Ent. Z.** **23**: 545-559.
- Wagner, F., 1931a. Dritter (IV). Beitrag zur Lepidopteren-Fauna Inner-Anatoliens. **Int. Ent. Z.**, **24**: 475-485.
- Wagner, F., 1931b. Neue heteroceren aus Kleinasien. **Int. ent. Z.**, **25**: 367-371.
- Wagner, F., 1932. Vierter (V). Beitrag zur Lepidopteren-Fauna Inner-Anatoliens. **Int. Ent. Z.**, **26**: 178-183, 185-191.
- Wagner, F., 1933. Die erste Stände zweier kleinasiatischer Lepidopteren und beschreibung einer neuen Form. **Z. Ost. Ent. Ver.**, **18**: 88-91.
- Wherli, E., 1932. Neue Geometriden-Arten und-Rassen (Lepid. Het.) von der Maras-Expedition L. Osthelder u.E.Pfeiffer, München. **22**: 3-11.
- Wherli, E., 1934. Lepidopteren-Fauna von Marasch in türkisch Nordsyrien. **Mitteilungen d.Münchn.Ent.Ges.**, 241-1-18.
- Wiltshire, E.P., 1964. Geometridae new for Turkey discovered in 1939-1942. **Mitt. Ent. Ges. Basel**, **14**: 151-153.
- Zeller, P.C., 1847. Verzeichniss der vom Prof. Loew in der Turkey und in Asien gesammelten Lepidopteren. **Isis. Jena**, **1**: 3-39.
- Zukowsky, B., 1937. Reisebericht über entomologische aufsammlungen im nordöstlichen Anatolien (westliches Armenien) 1934 (Lep.). **Ent. Rasch.**, **55**: 37-40.
- Zukowsky, B., 1938. Herbstreise nach Kleinasien, Nordost-Anatolien und zilizischer Taurus (Lep.). **Ent. Rdsch.**, **55**: 657-659.
- Zukowsky, B., 1941. Sivas and Akşehir in 1937. **Entomologische Zeitschrift Frankfurt**, **54**: 266-272.